

Przesmyk Suwalski i zagrożenia ze strony Białorusi jako kluczowe elementy bezpieczeństwa Polski w XXI wieku

Wstęp

Współczesne pole bezpieczeństwa międzynarodowego ulega dynamicznym przeobrażeniom, a punkty zapalne, które jeszcze dekadę temu pozostawały w cieniu globalnych rywalizacji, dziś zyskują na znaczeniu jako potencjalne areny przyszłych konfliktów. Wśród nich szczególną uwagę analityków, wojskowych i decydentów przyciągają obszary wschodniej flanki NATO, a zwłaszcza region Przesmyku Suwalskiego oraz granica Polski z Białorusią. To nie tylko fizyczne linie podziału między państwami, lecz przestrzenie o ogromnym znaczeniu strategicznym, w których przecinają się interesy regionalne i globalne. Ich geopolityczne znaczenie wynika zarówno z uwarunkowań geograficznych, jak i z szerszego kontekstu rywalizacji między Rosją a Zachodem, która przybrała zupełnie nowy wymiar po 2014 roku i aneksji Krymu, a następnie jeszcze bardziej się zaostrzyła po rozpoczęciu wojny w Ukrainie w 2022 roku.

Region ten, mimo pozornej peryferyjności, znajduje się w centrum uwagi sztabów wojskowych oraz think-tanków zajmujących się bezpieczeństwem euroatlantyckim. Przestrzeń pomiędzy Obwodem Kaliningradzkim a Białorusią – w której leży Przesmyk Suwalski – jest postrzegana jako kluczowa zarówno z perspektywy obrony krajów bałtyckich, jak i spójności całego Sojuszu Północnoatlantyckiego. Wystarczy krótki rzut oka na mapę, by zrozumieć, że każdy ruch zbrojny w tym rejonie mógłby wywołać reakcję łańcuchową, obejmującą nie tylko państwa bezpośrednio zaangażowane, ale również całą architekturę bezpieczeństwa w Europie. Tym, co dodatkowo komplikuje sytuację, jest fakt, że wschodnia granica Polski to dziś nie tylko klasyczna granica państwowa, lecz także strefa testowania nowych form agresji poniżej progu wojny. Przestrzeń ta stała się laboratorium wojny hybrydowej, w której tradycyjne działania militarne przeplatają się z presją migracyjną, dezinformacją i cyberatakami. Białoruś, formalnie nadal suwerenne państwo, w

praktyce działa jako instrument polityki Kremla, co znacząco zwiększa możliwości operacyjne Rosji w regionie.

W niniejszym tekście podjęta zostanie analiza strategicznego znaczenia tych obszarów z punktu widzenia bezpieczeństwa Polski i NATO, a także przegląd potencjalnych scenariuszy kryzysowych i ich implikacji. Kluczowe będzie ukazanie, jak regionalne napięcia przekładają się na globalne bezpieczeństwo oraz dlaczego zachowanie integralności i stabilności Przesmyku Suwalskiego i wschodnich rubieży Polski stanowi dziś jeden z fundamentów polityki obronnej Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Potencjalne Scenariusze konfliktu

W przypadku pełnoskalowego konfliktu zbrojnego jednym z najbardziej niebezpiecznych i realistycznych scenariuszy byłaby błyskawiczna operacja militarna Federacji Rosyjskiej, mająca na celu zajęcie Przesmyku Suwalskiego — wąskiego pasa ziemi o długości około 65 kilometrów, łączącego Polskę z Litwą, a tym samym będącego jedynym lądowym połączeniem państw bałtyckich z resztą terytorium NATO. Z punktu widzenia rosyjskich interesów strategicznych, szybkie opanowanie tego obszaru oznaczałoby możliwość odcięcia Litwy, Łotwy i Estonii od sojuszniczych sił Zachodu. Taki ruch nie tylko zdeorganizowałby logistykę NATO i uniemożliwiłby skuteczny przerzut wojsk i zaopatrzenia na północ, ale również stanowiłby poważny test dla skuteczności mechanizmów wspólnej obrony Sojuszu. Artykuł 5 Traktatu Waszyngtońskiego przewiduje kolektywną odpowiedź na atak zbrojny na państwo członkowskie, jednak realna gotowość polityczna i militarna do natychmiastowego działania w warunkach tak dynamicznie rozwijającego się kryzysu stanowi osobne wyzwanie.

Taki scenariusz potencjalnego blitzkriegu wymagałby od NATO niemal natychmiastowej reakcji militarnej, w przeciwnym razie Rosja mogłaby stworzyć fakt dokonany, umacniając swoje pozycje w Przesmyku Suwalskim i czyniąc jego odbicie znacznie trudniejszym. Reakcja NATO musiałaby obejmować nie tylko szybkie przerzuty wojsk, ale także zintegrowane działania powietrzne, cybernetyczne oraz informacyjne. Dla Rosji zajęcie tego terytorium miałoby również wymiar psychologiczny i propagandowy — ukazywałoby słabość Sojuszu i mogłoby zasiać niepewność wśród społeczeństw państw

członkowskich co do realnej wartości gwarancji bezpieczeństwa oferowanych przez NATO. Równolegle z klasycznym konfliktem zbrojnym realnym zagrożeniem jest również wykorzystanie przez Rosję terytorium Białorusi jako zaplecza operacyjnego. Białoruś, będąca de facto satelitą Kremla, od 2020 roku znajduje się pod silnym wpływem politycznym i militarnym Rosji. W wyniku brutalnego stłumienia protestów społecznych i międzynarodowej izolacji, reżim Aleksandra Łukaszenki stał się całkowicie zależny od Moskwy. Dowodem tej zależności jest choćby fakt, że terytorium Białorusi zostało wykorzystane jako jeden z głównych kierunków natarcia podczas rosyjskiej inwazji na Ukrainę w lutym 2022 roku. Od tego czasu na białoruskich poligonach regularnie odbywają się wspólne ćwiczenia wojskowe pod kryptonimem „Zapad”, podczas których ćwiczone są scenariusze operacji ofensywnych wobec państw NATO, w tym Polski i Litwy. Rozlokowanie rosyjskich jednostek wzdłuż granicy z Polską, a także doniesienia o rozmieszczeniu taktycznej broni jądrowej na białoruskim terytorium, tylko potwierdzają możliwość wykorzystania tego kraju jako bazy do potencjalnego uderzenia na wschodnią flankę Sojuszu.

Kolejnym, niezwykle istotnym zagrożeniem pozostaje możliwość prowadzenia przez Rosję wojny hybrydowej, której narzędzia wykraczają poza klasyczne rozumienie konfliktu zbrojnego. Od 2021 roku Polska doświadcza bezprecedensowej presji migracyjnej ze strony Białorusi, która polega na celowym sprowadzaniu migrantów z państw Bliskiego Wschodu i Afryki do Mińska, a następnie kierowaniu ich w stronę granicy z Unią Europejską. Zjawisko to nosi znamiona celowo zaprojektowanej operacji destabilizacyjnej, mającej na celu wywołanie chaosu politycznego i społecznego w państwach granicznych UE, zwłaszcza w Polsce i na Litwie. Wspomniana presja migracyjna idzie w parze z innymi formami wojny hybrydowej, takimi jak cyberataki na infrastrukturę krytyczną, ataki informacyjne mające na celu szerzenie dezinformacji oraz próby podsycania niepokojów społecznych. W ramach tego samego pakietu działań mogą również działać grupy dywersyjne, których zadaniem jest prowadzenie sabotażu infrastruktury transportowej, energetycznej czy komunikacyjnej. Tego rodzaju aktywność ma na celu nie tyle bezpośrednie zdobywanie terytorium, co osłabienie zdolności obronnych państwa oraz podważenie zaufania obywateli do instytucji państwowych i struktur sojuszniczych. Innym możliwym scenariuszem, który zyskuje na znaczeniu w analizach strategicznych, jest uderzenie hybrydowe mające na celu przygotowanie gruntu pod ewentualną ofensywę konwencjonalną. Rosja, wykorzystując doświadczenia z Ukrainy, może zdecydować się na wieloetapowe destabilizowanie regionu –

począwszy od intensyfikacji działań dezinformacyjnych i operacji psychologicznych, przez cyberataki na kluczowe systemy państwowe i infrastrukturę, aż po spowodowanie kryzysu humanitarnego na granicach. Taki kryzys mógłby zostać wywołany masowym napływem uchodźców lub celowo sprokurowanym konfliktem granicznym. W ten sposób Rosja mogłaby odwrócić uwagę opinii publicznej i służb bezpieczeństwa od rzeczywistych przygotowań do ofensywy militarnej, a sama operacja wojskowa mogłaby zostać przedstawiona jako „interwencja stabilizacyjna” lub reakcja na rzekome „zagrożenia” z Zachodu.

Wreszcie, eskalacja konfliktu mogłaby objąć także pozostałe państwa bałtyckie – Estonię, Łotwę i Litwę. Rosja, wykorzystując swoją obecność militarną w Obwodzie Kaliningradzkim oraz potencjał ofensywny rozwijany na terenie Białorusi, mogłaby podjąć próbę zastraszenia tych krajów poprzez wzmożone prowokacje wojskowe, incydenty graniczne, a także działania cybernetyczne i sabotażowe. Celem byłoby wywołanie destabilizacji politycznej oraz sprawdzenie gotowości NATO do obrony mniejszych państw członkowskich. Działania tego rodzaju wpisywałyby się w strategię testowania spójności i determinacji Sojuszu, która już wcześniej była obserwowana na Ukrainie czy w Gruzji. Ostatecznie, niezależnie od konkretnego wariantu rozwoju sytuacji, każda z tych możliwości miałaby dalekosiężne skutki dla bezpieczeństwa całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej i przyszłości architektury bezpieczeństwa euroatlantyckiego.

Bezpieczeństwa Polski w XXI wieku.

Bezpieczeństwo to złożony i wielowymiarowy temat, którego analiza wymaga uwzględnienia zarówno tradycyjnych zagrożeń militarnych, jak i nowych, asymetrycznych form agresji. W dobie globalnej niestabilności, regionalnych napięć i narastającej rywalizacji mocarstw, Polska – jako państwo położone na styku Wschodu i Zachodu – znajduje się w newralgicznym położeniu geopolitycznym. Przesmyk Suwalski oraz granica z Białorusią są tego najbardziej wymownym przykładem. Ich strategiczne znaczenie nie wynika jedynie z geografii, ale przede wszystkim z ich wpływu na spójność i operacyjność Sojuszu Północnoatlantyckiego. Potencjalna destabilizacja tych obszarów mogłaby zachwiać bezpieczeństwem całej Europy Środkowo-Wschodniej, odcinając państwa bałtyckie od

wsparcia sojuszniczego i stawiając Polskę w roli pierwszej linii obrony przed ewentualną rosyjską agresją.

Diagnostując obecny stan bezpieczeństwa Polski, należy zauważyć, że kraj ten od 1999 roku – czyli od momentu przystąpienia do NATO – sukcesywnie wzmacnia swoje zdolności obronne. Członkostwo w Sojuszu i Unii Europejskiej przyniosło nie tylko większe poczucie stabilizacji, ale również dostęp do wspólnych struktur, procedur i zasobów. Polska inwestuje w modernizację techniczną armii, rozwija przemysł zbrojeniowy, zwiększa nakłady na obronność, a także aktywnie uczestniczy w ćwiczeniach sojusznicznych. Rozwój infrastruktury wojskowej, wzmocnienie wschodniej flanki NATO oraz obecność wojsk amerykańskich i natowskich na terytorium RP to wyraźne elementy budowania potencjału odstraszania. Polska pełni również kluczową rolę jako hub logistyczny i polityczny w systemie wsparcia dla walczącej Ukrainy, co wzmacnia jej pozycję międzynarodową i znaczenie w strukturach sojusznicznych. Jednakże, mimo tych pozytywnych tendencji, nie sposób nie dostrzegać poważnych zagrożeń, które rysują się na horyzoncie. Rosyjska strategia oparta na działaniach hybrydowych – takich jak wojna informacyjna, cyberataki, presja migracyjna czy wspieranie ekstremistycznych narracji – stawia przed Polską wyzwania, które trudno jednoznacznie sklasyfikować jako agresję militarną, a które jednocześnie mogą prowadzić do destabilizacji społecznej i politycznej. W tym kontekście granica z Białorusią przekształciła się w swoisty poligon doświadczalny nowoczesnych form oddziaływania. Dochodzi do tego jeszcze kwestia potencjalnej eskalacji konfliktu w Ukrainie oraz niepewna przyszłość polityczna Białorusi, która może stać się areną jeszcze głębszego podporządkowania Rosji. W obliczu takiej sytuacji, kluczowe znaczenie mają szanse, które Polska może wykorzystać, by wzmocnić swoją pozycję. Przede wszystkim chodzi o dalszą integrację z sojusznikami w ramach NATO, rozwój własnego potencjału obronnego (zarówno konwencjonalnego, jak i cybernetycznego), a także dyplomatyczne wzmacnianie współpracy regionalnej, zwłaszcza w formatach takich jak Trójmorze czy Grupa Wyszehradzka. Polska ma również możliwość odgrywania roli lidera w promowaniu odporności Europy Środkowej na rosyjskie wpływy – poprzez budowanie zdolności do obrony przed dezinformacją, wspieranie niezależnych mediów oraz inwestowanie w edukację strategiczną społeczeństwa.

Podsumowując, bezpieczeństwo Polski w XXI wieku wymaga elastycznego i zintegrowanego podejścia, w którym tradycyjne środki odstraszania wojskowego będą współistnieć z narzędziami reagowania na zagrożenia niemilitarne. Przesmyk Suwalski i

granica z Białorusią to nie tylko symboliczne, ale przede wszystkim realne linie frontu nowej ery bezpieczeństwa – ery, w której granica między wojną a pokojem staje się coraz bardziej rozmyta. Odpowiedzią na te wyzwania musi być kompleksowa polityka bezpieczeństwa, uwzględniająca zarówno twarde, jak i miękkie elementy odporności państwa. Tylko w ten sposób Polska będzie w stanie utrzymać swoją suwerenność, stabilność i rolę filaru wschodniego skrzydła NATO.

Bibliografia

1. **TVP Info.** *Najważniejszy punkt na mapie NATO. Dlaczego jest tak ważny?*
<https://www.tvp.info/86080319/przesmyk-suwalski-strategiczne-znaczenie-jaki-bedzie-cel-rosjan-po-ukrainie-najwazniejszy-punkt-na-mapie-nato-bezpieczenstwo-wschodniej-flanki-nato-dlaczego-przesmyk-suwalski-jest-tak-wazny>
2. **Business Insider Polska.** *Kreml obserwuje przesmyk suwalski. Niemieckie media ostrzegają.*
<https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/kreml-obserwuje-przesmyk-suwalski-eksperci-mowia-o-ryzyku-wojny/42nyer6>
3. **Rzeczpospolita.** *Przesmyk suwalski: Czym jest i gdzie leży? Strategiczne miejsce na mapie Europy.*
<https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art41908431-najniebezpieczniejsze-miejsce-na-ziemi-czym-jest-przesmyk-suwalski>
4. **Instytut Europy Środkowej.** *Przesmyk suwalski: potencjał zagrożeń i napięcia.*
<https://ies.lublin.pl/komentarze/przesmyk-suwalski-potencjal-zagrozen-i-napiecia/>
5. **Ministerstwo Obrony Narodowej.** *Władysław Kosiniak-Kamysz: na polsko-białoruskiej granicy trwa wojna hybrydowa, która toczy się także na Litwie, Łotwie i w Estonii.*

<https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wladyslaw-kosiniak-kamysz-na-polsko-bialoruskiej-granicy-trwa-wojna-hybrydowa-ktora-toczy-sie-takze-na-litwie-lotwie-i-w-estonii>

6. **PAP.** *Premier: na granicy polsko-białoruskiej mamy do czynienia z postępującą wojną hybrydową.*

<https://www.pap.pl/aktualnosci/premier-na-granicy-polsko-bialoruskiej-mamy-do-czynienia-z-postepujaca-wojna-0>

7. **Bankier.pl.** *Wojna hybrydowa na granicy z Białorusią kosztuje Polskę 2,5 mld zł rocznie.*

<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wojna-hybrydowa-na-granicy-z-Bialorusia-kosztuje-Polske-2-5-mld-zl-rocznie-8832545.html>

8. **Euronews Polska.** *Na granicy polsko-białoruskiej bezpieczeństwo i migracja łączą się w jedno.*

<https://pl.euronews.com/europa/2025/01/23/na-granicy-polsko-bialoruskiej-bezpieczenstwo-i-migracja-lacza-sie-w-jedno>

9. **Infosecurity24.** *Eskalacja wojny hybrydowej. Wschodnia granica coraz bardziej niebezpieczna.*

<https://infosecurity24.pl/bezpieczenstwo-wewnetrzne/eskalacja-wojny-hybrydowej-na-polsko-bialoruskiej-granicy-opinia>

10. **Czasopismo "De Securitate et Defensione".** *Ochrona granicy polsko-białoruskiej w obliczu wojny hybrydowej.*

<https://czasopisma.uph.edu.pl/desecuritate/article/view/3795>

11. **Wikipedia.** *Suwałki Gap.*

https://pl.wikipedia.org/wiki/Przesmyk_suwalski

12. **Politico.** *Najniebezpieczniejsze miejsce na ziemi.*

<https://www.politico.eu/article/suwalki-gap-russia-war-nato-lithuania-poland-border/>